

EGE ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ ESKİ ESERLER KOLEKSİYONUNDA SAKLANAN TÜRKÇE TAŞ YAZITLAR

M. Akif Erdoğan*

Edebiyat Fakültesi, Eski Eserler Koleksiyonu'nda dokuz adet eski harfli Türkçe taş yazıt saklanmaktadır.¹ Bunların birkaçı hariç çoğu, Gördesli Hayri Bükey'in eski eser koleksiyonundan bağış yoluyla alınıp, 1997 yılında Edebiyat Fakültesine getirilmiştir. Eserler Edebiyat Fakültesi bünyesinde oluşturulan Eski Eserler Koleksiyonu'nda muhafaza edilmektedir.

Burada ele alınan yazıtlar; Hacı Hatib El-Hacı Celil Efendi'nin 1801/1802 (1216) tarihli çeşme yazıtı (res.1), Tütüncübaşı İzmitli Hüseyin Ağanın 10 Nisan 1828 (25 (Ramazan 1243) tarihli mezar taşı (res. 2), Şeyhzade Abdülhalim Fahri Efendinin oğlu Mustafa ağanın 1 Haziran 1849 (10 Receb 1265) tarihli mezar taşı (res. 3), Hacı Emine Hanımın 1896/1897 (1314) tarihli çeşme yazıtı (res. 4), Gördes'de Müderriszade Mustafa Ağa çeşme kitabesi (res. 5), Gördes'den bir çeşme kitabesi (res. 6), Cami kitabesi (tarihsiz, res. 7), Ümmet kızı Aişe'ye ait tarihsiz mezar taşı (res. 8) ve Maaşallah yazılı 1907/1908 (1325) tarihli mermer bir taştan (res. 9) ibarettir.

Bu yazıtlar, dördü çeşme, biri cami, üçü mezar ve bir de Maşallah yazılı bir taştan oluşmakta ve Manisa'nın Gördes (eski adı Gördüs) ilçesinin tarihine ışık tutmaktadır. Bu kitabelerin hepsi Osmanlılar dönemine aittir. Yedi numaralı cami yazıtı çok önemli (manzum ve kafiyeli) olmasına rağmen ne yazık ki çok tahrip olduğundan tam olarak okunamamaktadır.

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bornova, İzmir.

¹ Çalışmalarım sırasında gerekli kolaylıkları gösterdiği için koleksiyonun sorumlusu arkeolog, Sayın Mehmet Önder beye teşekkür ederim.

YAZITLAR

1- Hacı Hatib El-Hacı Celil Efendi'nin 1801/ 1802 (1216) tarihli çeşme yazıtı (Resim 1)

I- ve sakihum rabbühüm şaraben tahura²

II- Hacı Hatib El-Hacc Celil Efendi Hayratı fî sene 1216

2- Tütüncübaşı İzmitli Hüseyin Ağanın 10 Nisan 1828 (25 (Ramazan 1243) tarihli mezar taşı (resim 2)

Kavuklu mezar taşı, kitabenin 3 ile 4. satırları arasından kırılmıştır.

I- Hüve'l-Hallakü'l-Baki

II- Medine-i İznikmidî El-Hacc

III- Ali beg Efendizade

IV- Gördüs voyvodası atıfetlü

V- Mehmed Emin Beg Efendinin ser-duhanî

VI- İznikmidî Hüseyin Ağanın ruhuna

VII-fatiha sene 25 (Ramaza)n 1243

3-Şeyhzade Abdülhalim Fahri Efendinin oğlu Mustafa ağanın 1 Haziran 1849 (10 Receb 1265) tarihli mezar taşı³ (Resim 3)

I- sene 1265

II- bu kabrin tacına Şeyhzade Abdülhalim

III-Fahri Efendinin oğlu Mustafa ağadır bu merhum

IV-Borlu kazası ve Mendehorya kazası ve Şihli

V- aşairi ve Kızılkeçili beglerbegiken Kara Osman Zade

VI-Sadık beg havale etmiş idi aşiretimiz Yörük mirisinin

VII-tahsili için Mıdakların Kâfir Damı Çiftliği hakkı meramıyla

VIII-varub odaların önüne ineceği sırada Mıdak oğlu

IX-Emin silah davranarak karındaşı ile çıktığını

X- görüb çekiniz elinizi padişah kanunu böyle mi deyince

XI-kadar merhum Emin iş de padişahın kanunu

² Kuran, el-insan 76/21 've onlara rableri gayet temiz bir su içirmiştir'.

³ Bu yazıtı Hilal Ortaç Gürpınarlı ufak bir eksiklikle 'Bir Osmanlı Mezar Taşı', *TİD*, XXI/1, Temmuz 2006, s. 157-163'da yayımlanmıştır.

- XII-deyüb tüfenk urub atdan yıkub altmış dokuz*
XIII-senesi mah-ı Recebinin onuncu o yerde şehid
XIV-olmuşdur sehavet ve şecaatle mevsuf idi Allahu
XV-Teala kabrin cennet eyleye

4- Hacı Emine Hanımın 1896/ 1897 (1314) tarihli çeşme yazıtı (Resim 4)
Üstü yuvarlatılmış zank taşında çeşme ülüğü yerleri mevcuttur.

- I- Bismillahirrahmanirrahim*
II- ve sakihum rabbühüm şaraben tahura⁴
III- merhum Gümrükçü Salih Efendi
IV- haremi Hacı Emine Hanımın hayratıdır fi sene 1314

5- Gördes'de Müderriszade Mustafa Ağa çeşme kitabesi (Resim 5)
Dikdörtgen taş enine kırılarak iki parça olmuş.

- I- ab-ı tekye bes revan olub gelince Gördüs'e⁵*
II- ber in taksim olub muhtac olanlar su aldı
III- Pes Müderriszade Mustafa Ağaya müyesser oldu
IV- durağı olun iki âlemde görsün mu'teber
V- kendüsi bir çeşme bünyad eyledi ol hanedan
VI- canına müyesser cem' olub bu [...]ve civan
VII- Hak muammer eyleyüb bulsun hayatı çok zaman
VIII- devleti daim olub olsun makamı hem cinan
IX- kaldı nusret-ı Hak gani rüzgâr
X- harf-ı evvel düşdü tarih bildi ey yar

6- Gördes'den çeşme kitabesi. (Resim 6)

Hayri Büke koleksiyonundan olup 1997 yılında Fakülte'ye getirilmiştir. Üçgen alınlıklı olup alında üç adet mühr-ü Süleyman bezemesi yapılmış. Sağ alt köşesi kırık.

- I- hamd onadır şükür onadır hem ...⁶ ona layık hamd ide daim sana*

⁴ Kuran, el-insan, 76/21 've onlara rableri gayet temiz bir su içirmiştir'.

⁵ Manisa'nın Gördes ilçesi.

⁶ Bir kelime okunmuyor.

- II- hemim onadır cud bahşış dualar dest-i ecr daima bay-i gedalar*
III-çok halk gördü dedi el-hamdülillah hoş münasib çeşme olmuş nagah
IV-[.....] alub dedim ona tarih [.....] dest-i amel deva bulasın sahih

7- Cami kitabesi (tarihsiz). (Resim 7a-b)

Çok tahrip olmuş dört parça halinde mermer taş. Daha sonraları kimi yerleri kabaca tamir görmüş. Hayri Büke koleksiyonundan 1997 yılında Fakülte'ye getirilmiş. Sanırım getirilirken de biraz zarar görmüş. Kitabede yazılı 'salat-ı nida' sözcüğünden Gördes civarında bir camiye ait olduğunu sanıyorum. Kenarda çerçeveyi oluşturan silmelerin izleri kalmış.

- I-ey Kerim zat-ı [...] müyesser [...] hane pür-nur heda*
Şimdi munakkaş bu [...] şerifi müfidi
Gözüne göz olsun va'de için salât-ı nida
II-bu makamı [...] dua-i talibi [...] oldu ebedi [...] mülk içündür halk [...]
III-ol celal saika degildir [...] gah gah [...] belki [...] pür-heva
Giderdi onlar vah vah din-i Muhammed için hem Muhammed Resulullah
IV-Cem' edüb [...] şeyh-i evvel Bilal-ı Habeşi leysü'l-insan say'-i hamd ü sena gelmege hakkından ola Allaha eda

8-Ümmet kızı Aişe'ye ait tarihsiz mezar taşı (Resim 8)

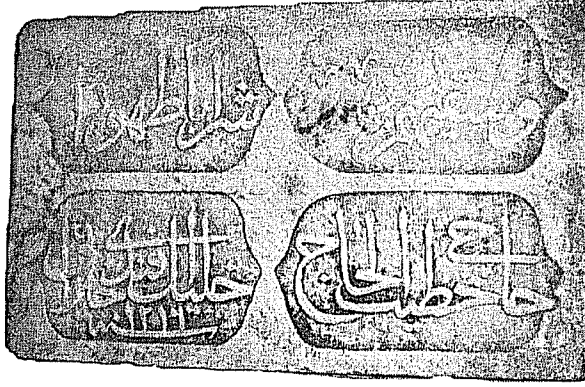
Üçgen tepeli kısmında bir cami, çam ağacı ve bir yapı ile gökyüzünde bir hilal ve beşer yapraklı çiçekler yapılmıştır. Yazıt, üstte kemer yapan içi örgü motifli bir bandla çevrilmiştir. Köşelerdeki boşluklarda çiçekler var. Taşın alt kısmı eksik.

- I- Hüve'l-Hallakü'l-Baki*
II- merhum ve mağfurun leh
III- Ümmet kızı Aişe
IV- ...

9- 1907/ 1908 (1325) tarihli mermer bir taş (Resim 9)

Dikdörtgen bir taşın içine kabartma olarak Maaşallah yazılmış, Allah kelimesi m ve ş harfleri ile çevrilmiştir. Üstteki üçgen boşluklara laleler kazınmıştır. Bir eve ait olması muhtemeldir.

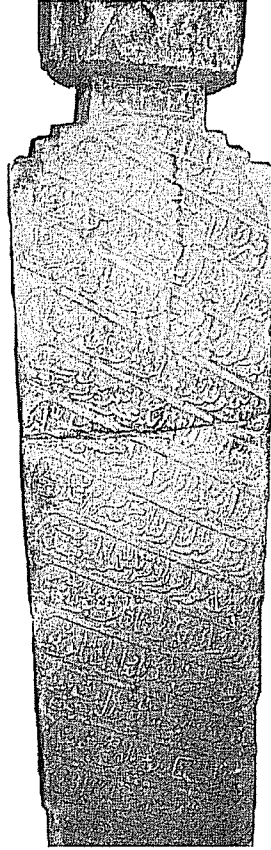
- I-Maaşallah Sene 1325*

Resim 1

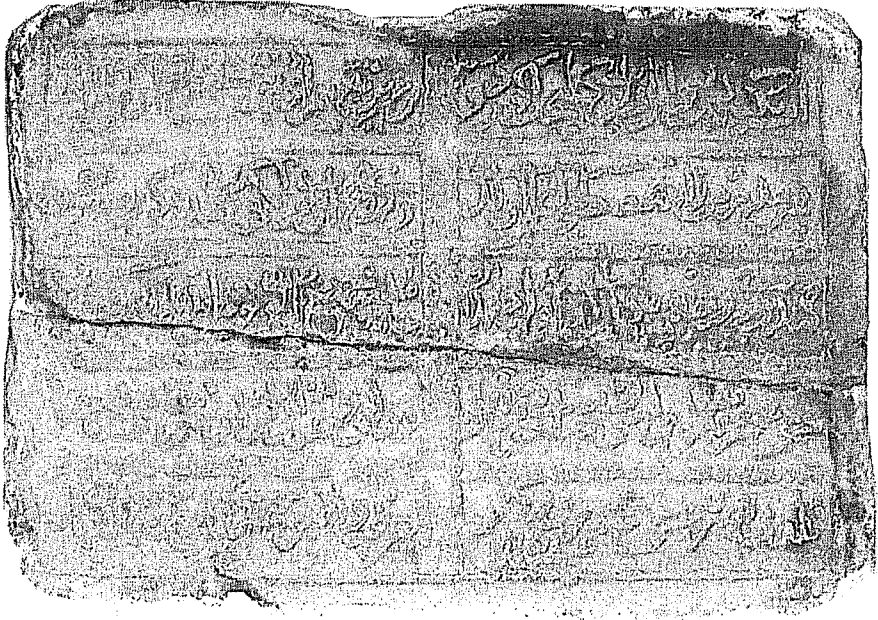
Resim 2

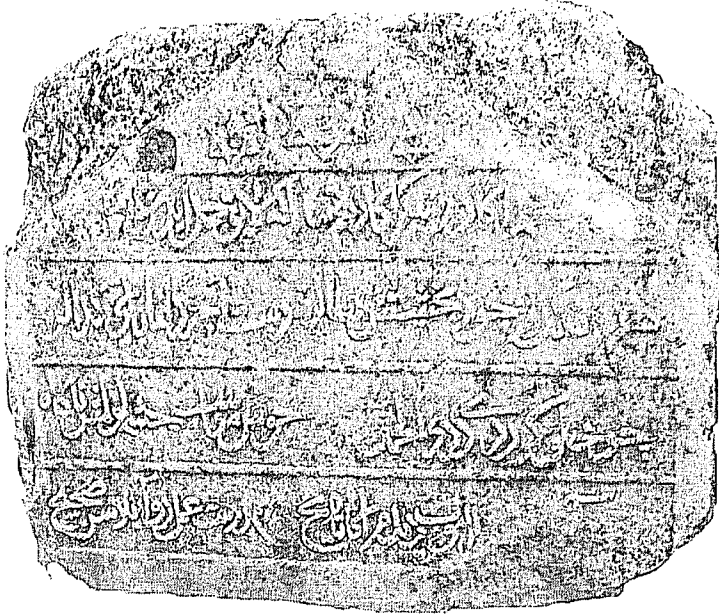
Resim 3

Resim 4

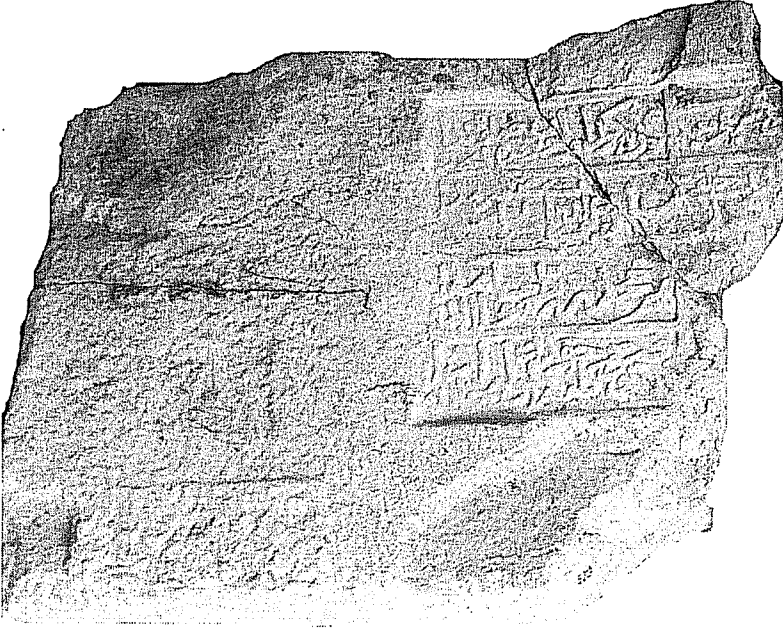
Resim 5

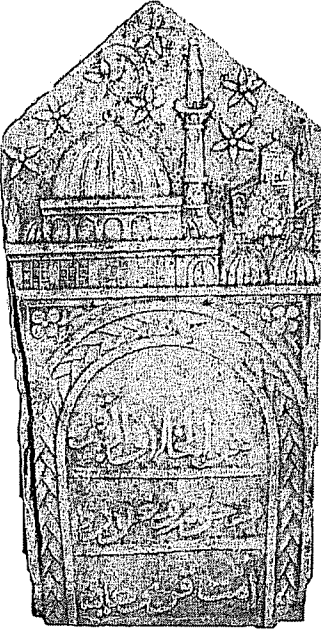
Resim 6

Resim 7a

Resim 7b

Resim 8

Resim 9